

BUREAU VOOR DE STAATSSCHULD

Suriname Debt Management Office (SDMO)

Kwartaalverslag

2^e VERSLAG 2024

Overzicht Macro Economische Ontwikkelingen

30 augustus 2024

Introductie

Het Bureau voor de Staatsschuld, ook wel bekend als SDMO, is in 2022 gestart met het kwartaalverslag Overzicht Macro Economische Ontwikkelingen. Op kwartaalbasis zullen de relevante internationale en lokale macro economische ontwikkelingen gepresenteerd worden middels dit verslag. In dit verslag worden de ontwikkelingen op basis van beschikbare data beschreven.

Mocht u na het lezen vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met het Bureau voor de Staatsschuld en wel als volgt: emailadres: info@sdmo.org en telefoon: 597 552644 of 597 552645.

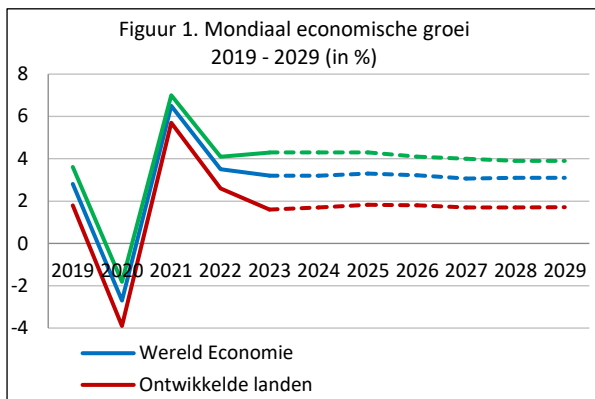
Samenvatting

Aan de hand van de meest recente, bijgewerkte en beschikbare statistieken en informatie, evenals de vooruitzichten tot en met eind juli 2024, is de analyse gemaakt die als volgt samen te vatten is:

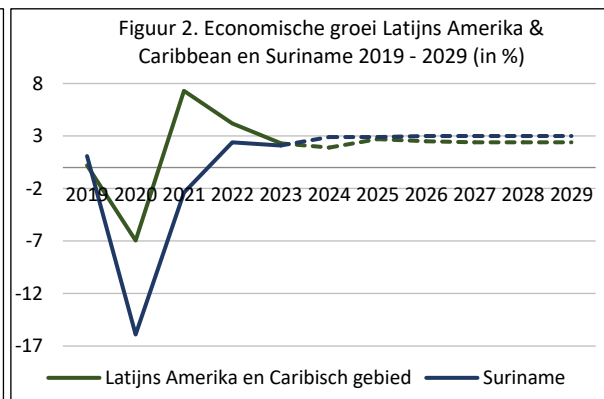
- De geschatte groei van de wereldeconomie is nog steeds in lijn met de schatting van het IMF World Economic Outlook (WEO) van april 2024, namelijk 3,2 procent in 2024 en 3,3 procent in 2025. Aan het begin van het jaar nam de mondiale economische bedrijvigheid en handel toe, gedreven door sterke exporten uit Azië, vooral in de technologiesector. De daling van inflatie in de wereld wordt vertraagd door onder andere aanhoudende hoge prijzen in de dienstensector.
- De minerale productie in het eerste kwartaal van 2024 nam af ten opzichte van dezelfde periode in het vorig jaar, vanwege de dalende goudproductie met 7,7 procent. De sterk groeiende sectoren in het eerste kwartaal van 2024 waren Transport & Opslag en Accommodatie & Voedingsdiensten.
- De lopende rekening in het eerste kwartaal van 2024 vertoonde een negatief resultaat van USD 14,8 miljoen door stijgende importen, voornamelijk van diensten, winstafdrachten van multinationals aan het buitenland en dalende exportopbrengsten ten opzichte van het vorig kwartaal. De internationale reserves in het eerste halfjaar van 2024 is desondanks t.o.v. december 2023 gestegen tot ca. USD 1,4 miljard, als gevolg van kapitaal aanvoer voor de overheid in het kader van het IMF Extended Fund Facility programma.
- Van de appreciatie van de SRD ten opzichte van de USD en Euro is al ruim een jaar sprake en deze bedroeg respectievelijk 24 procent voor de USD en 19 procent voor de EUR in de periode juli 2023 tot en met augustus 2024. Dit is het gevolg van het gevoerde krap monetair beleid van de overheid en de afnemende vraag naar valuta door de lokale olieleveranciers.
- De stand van kredietverlening bij de commerciële banken neemt in 2024 steeds af en de vraag naar kredieten is laag. De reden hiertoe moet gezocht worden in de hoge debetrente van de banken, de lage economische bedrijvigheid die er heerst en de afwachtende houding van economische actoren met betrekking tot ontwikkelingen van de offshore oliewinning, totdat FID plaats vindt.
- Per eind mei 2024 bedraagt het overschot op de primaire rekening van de overheid SRD 18,9 miljoen, wat ongeveer 0,01 procent van het geschatte bbp voor dit jaar is. Dit resultaat ligt ver onder de norm van 2,7 procent die is vastgesteld binnen het IMF EFF-programma. Het financieringstekort in deze periode wordt geschat op circa 1,1 procent van het bbp, voornamelijk als gevolg van lagere inkomsten ten opzichte van de uitgaven.
- In het tweede kwartaal van 2024 daalde de staatsschuld met 11 procent ten opzichte van het eerste kwartaal, tot USD 3,4 miljard (SRD 105,3 miljard). Deze daling is het gevolg groteren aflossingen dan trekkingen op de schuld en door de 12 procent appreciatie van de SRD ten opzichte van de USD.

De groei van de wereldeconomie en globale investeringen

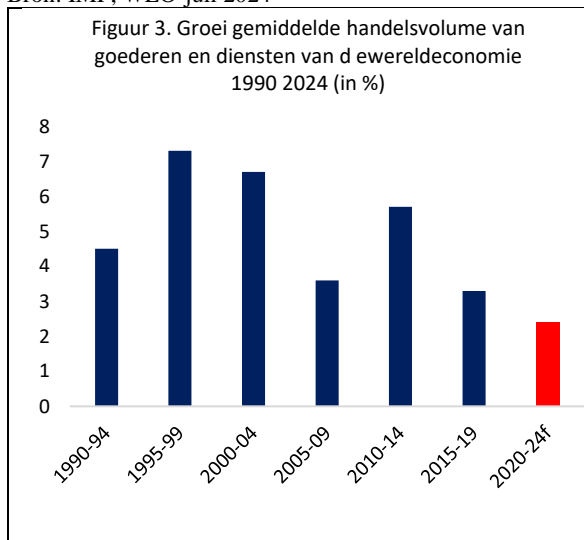
Volgens de juli update van het IMF World Economic Outlook (WEO) is de mondiale economische groei nog steeds in lijn met de prognose van april 2024, namelijk 3,2 procent in 2024 en 3,3 procent in 2025 (figuur 1). Aan het begin van het jaar nam wereldwijd economische bedrijvigheid en internationale handel toe, gedreven door sterke exporten uit Azië, vooral in de technologiesector. Echter zijn groeivoorzichten voor Latijns-Amerika en het Caribisch gebied in 2024 naar beneden bijgesteld (figuur 2). De geschatte groei van vooral grote economieën als Brazilië en Mexico zijn naar beneden aangepast als gevolg van overstromingen in ons buurland en door een afnemende binnenlandse vraag in Mexico. Voor 2025 is de groei voor Brazilië echter naar boven bijgesteld als gevolg van wederopbouw na de overstromingen, ondersteunt door structurele factoren, zoals een versnelde productie van koolwaterstoffen.

Bron: IMF, WEO-juli 2024

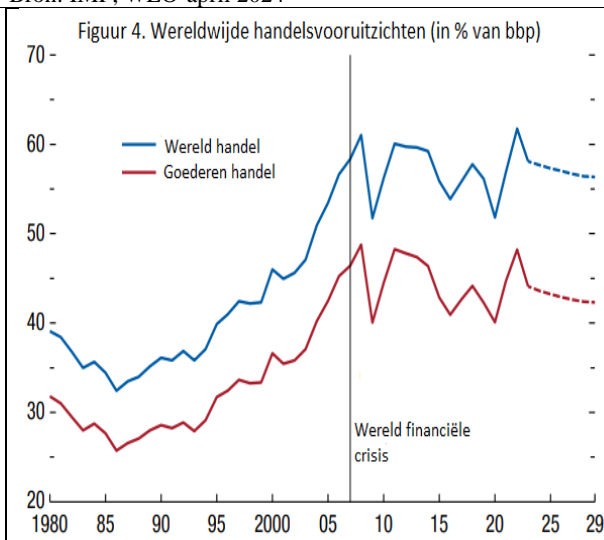

Bron: IMF, WEO-april 2024

Bron: Wereldbank, Global Monthly-June 2024

Note: 2020-24f betreft een prognose

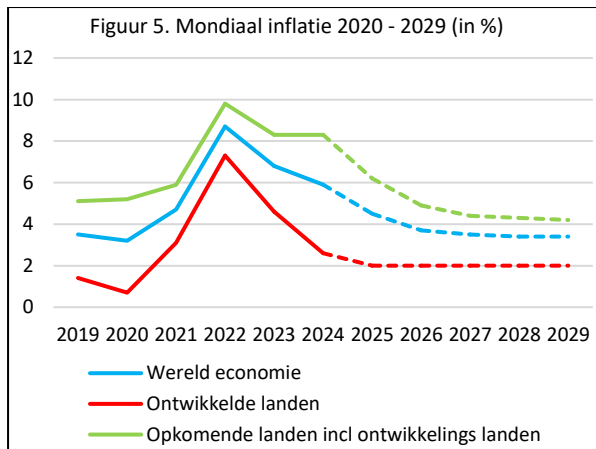

Bron: IMF, WEO-april 2024

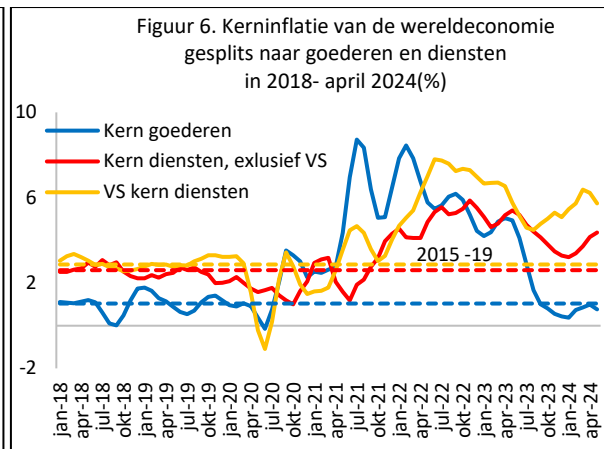
De groei in het eerste kwartaal van 2024 overtrof de verwachtingen in veel landen, ondanks tegenvallers in Japan en de Verenigde Staten van Amerika. In de VSA is er sprake van een onverwachte groeivertraging uit hoofde van afnemende consumptie en een negatieve handelsbalans. Japan ondervond een negatieve groei door tijdelijke verstoringen mede door het sluiten van een belangrijke autofabriek. Europa zag een herstel van haar economisch productie dankzij verbeterde bedrijvigheid in de dienstensector, terwijl China aan het begin van het jaar profiteerde een tijdelijke exportpiek, om te compenseren voor een afnemende binnenlandse consumptie.

Desondanks hersteld de groei van de wereldhandel langzaam. Verwacht wordt dat de handel in 2024 met ca. 2,5 procent zal groeien en in 2025-2026 met ca. 3,4 procent. Alhoewel de groeiverwachting van de internationale handel beter is dan in 2023, is deze nog steeds onder het pre-pandemische gemiddelde

(figuur 3). De verwachting is dat de groei van het internationale handelsvolume rond de 3,2 procent zal zijn tot 2029. Het wereldhandel-bbp-ratio¹ blijft relatief stabiel, rond de 57 procent in de komende vijf jaar (figuur 4).

Bron: IMF, WEO-juli 2024

Bron: IMF, WEO-juli 2024

Ondertussen vertraagt de afname van inflatie (desinflatie) in de wereld. Dit komt door de aanhoudende hoge prijzen in de dienstensector, ondanks een sterke desinflatie van goederen. In figuur 6 komt tot uiting dat de prijzen in de dienstensector van de grootste economie de VSA, hoger liggen dan die van de rest van wereldeconomie.

De redenen voor hoge prijzen in de dienstensector, moet gezocht worden in het feit dat deze sector arbeidsintensiever is, er sprake is van krappe arbeidsmarkt wereldwijd en de hoge looninflatie in deze sector. Ook wordt geconstateerd dat de sterke groei van lonen door de verhoogde productiviteit in de dienstensector in de VS en Europa ruim boven het niveau van vóór de pandemie is.

Vanwege de inflatie beheersing hebben andere ontwikkelde landen als de EU een voorsprong op de VSA bij het uitzetten van het monetair beleid. Centrale banken in opkomende markteconomieën zijn ook voorzichtig met het verlagen van de rentetarieven vanwege externe risico's door rentewijzigingen en de waardedaling van hun valuta ten opzichte van de dollar.

Beleidsmakers staan voor twee belangrijke taken, namelijk het herstel van de prijsstabiliteit en het aanpakken van de gevolgen van de crises, zoals de wederopbouw van fiscale buffers en het duurzaam bevorderen van de economische groei. Dit vereist een zorgvuldige afstemming van beleid. In landen waar inflatierisico's bestaan, moeten centrale banken vermijden om te vroeg het krap monetair beleid te versoepelen. Waar inflatie sneller onder controle komt, moet renteverlaging geleidelijk plaatsvinden om investeringen te stimuleren en ruimte te creëren voor noodzakelijke fiscale consolidatie met name reduceren van overheidstekorten en de stabilisatie van de staatsschuld.

Beleidsmaatregelen zijn nodig om de dynamiek van bedrijven te verbeteren om middelen beter te benutten. Het verhogen van de arbeidsaanvoer, vooral door betere integratie van vrouwen en immigranten op de arbeidsmarkt, kan helpen de potentiële groei te bevorderen. Hoewel emigratie van jonge en van hoogopgeleide mensen een negatieve impact heeft op de landen van herkomst, kunnen de kosten worden verminderd door diaspora-netwerken te benutten, remittances effectief te gebruiken en lokale arbeidsmarktkansen uit te breiden.

Uit een studie² van de Wereld Bank in opkomende markteconomieën blijkt, dat aanzienlijk investeren in de infrastructuur door de overheid, de particuliere investeringen en economische groei kunnen stimuleren. Effectieve overheidsinvesteringen hebben een positieve impact op particuliere investeringen en kunnen de rendementen en productie in de economie verhogen. Schattingen tonen aan dat een stijging van publieke investeringen met één procent van het bbp leidt tot een toename van 2,2

¹ Handel wordt gedefinieerd als de waarde van exporten en importen. De waarde van de internationale handel en bbp van de wereldeconomie zijn uitgedrukt in de huidige Amerikaanse dollars.

² Bron: World Bank Global Monthly-June 2024

procent van private investeringen binnen vier jaar. Beleidsmaatregelen moeten komen om veel voorkomende obstakels voor private investeringen te overwinnen zoals, slechte bedrijfsomstandigheden, onvoldoende projectvoorbereiding en onderontwikkelde binnenlandse kapitaalmarkten.

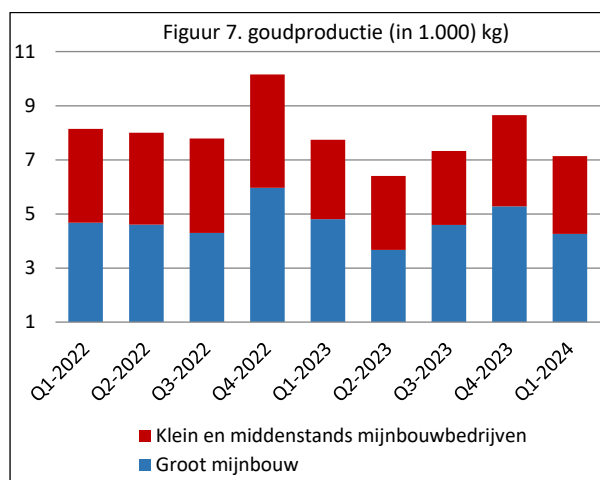
De geschatte economische groei voor ons land in 2024 is door het IMF gesteld op 3,0 procent. In het zesde evaluatierapport van het IMF met betrekking tot het EFF-programma van Suriname, wordt aangegeven dat deze schatting gebaseerd is op de voortzetting van investeringen door zowel de publieke als de private sector, met name in de olie winningsindustrie.

Uit de CBvS “Monthly Economic Activity Index” van maart 2024 komt tot uiting dat de sterk groeiende sectoren in het eerste kwartaal van het jaar zijn: Transport & Opslag en Accommodatie & Voedingsdiensten.

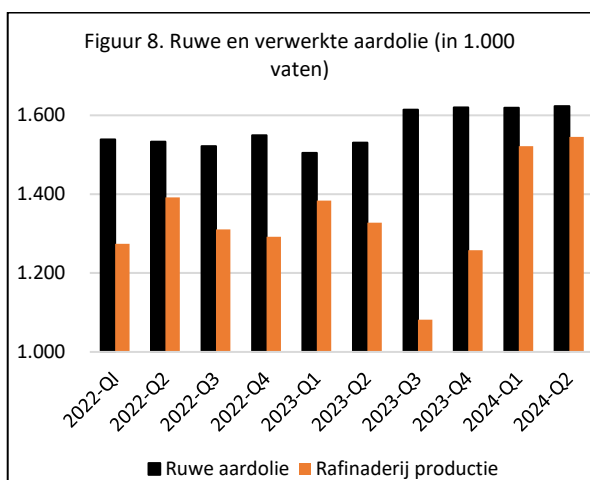
De Surinaamse economie die sterk afhankelijk is van mineralen exporten van goud en olie, toont in het eerste kwartaal van 2024 een daling van de goudproductie met 7,7 procent van 7.135 kg in deze periode ten opzichte van het eerste kwartaal van 2023 (7.734 kg).

De daling heeft vooral betrekking op de productie van de goud multinational Newmont, vanwege een lagere ertskwaliteit als gevolg van veranderingen in de “mine sequencing³”. De productie van Newmont zal naar verwachting ca. 295.000 troy ounce zijn in 2024.

Volgens planning zal ZiJin in 2024 7,9 ton oftewel ca. 250.000 troy ounce aan mijnoud produceren. Na technologische upgrade en het bereiken van de geplande productiecapaciteit, zal ZiJin een jaarlijkse productiecapaciteit hebben van 10 ton, wat neerkomt op ongeveer 320.000 troy ounce per jaar.

Bron: CBvS

Bron: Staatsolie Maatschappij Suriname N.V.

De aardolie productie vertoont in het tweede kwartaal van 2024 een positieve groei in zowel de ruwe aardolie als de raffinaderij productie (figuur 8). De marginale stijging in het tweede kwartaal van 2024 t.o.v. het eerste kwartaal van 2024 van 0,2 procent, suggereert een stabiele productie, terwijl de aanzienlijke verbeteringen in het tweede kwartaal van 2024 t.o.v. het tweede kwartaal van 2023 van ruwe olie alsook geraffineerde olie te maken hebben met operationele efficiëntie en het 4-jaarlijkse Turn Around (groot onderhoud van de raffinaderij) in 2023.

Ook maken TotalEnergies, APA Corporation, en Staatsolie goede vorderingen richting een finaal investeringsbesluit voor Blok 58, welke wordt verwacht in het laatste kwartaal van 2024, met de start van de productie gepland voor 2028. Uitgaande van dit besluit, zal de nationale ruwe olieproductie substantieel toenemen.

Verder is QatarEnergy de nieuwe partij in de productiedelingsovereenkomst voor het shallow offshore Blok 5 Suriname. De oliemaatschappij neemt 20 procent belang over van Chevron, na Shell's vertrek.

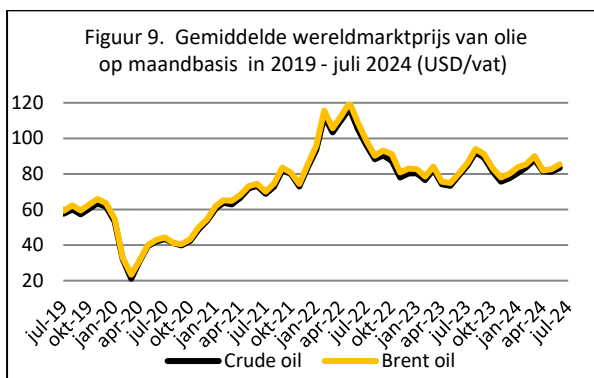
³ Mine sequencing is het plannen van de volgorde voor het ontwikkelen en ontginnen van een mijn, waarbij efficiëntie, kosteneffectiviteit, ertskwaliteit, geologische omstandigheden, apparatuur beschikbaarheid en economische factoren worden meegenomen.

Chevron en Paradise Oil Company behouden elk 40 procent. De ondiepe wateren van Blok 5 (30-45 meter) maken koolwaterstofontwikkeling kosten efficiënter, waardoor het commercieel aantrekkelijk wordt. Een exploratieboring is gepland voor 2025 om de koolwaterstofvoorkomens te bevestigen. Staatsolie kijkt uit naar verdere samenwerking met Chevron en QatarEnergy om olie- en gasvoorkomens in Suriname te ontwikkelen.

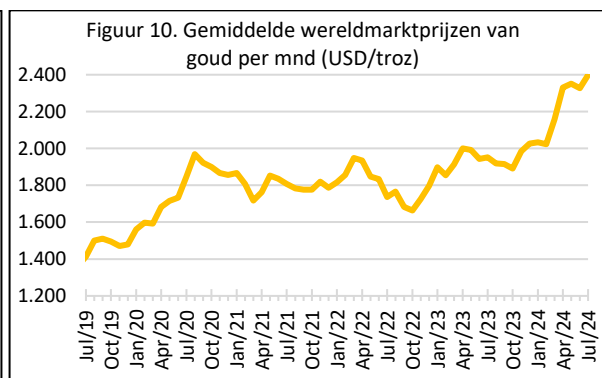
Internationale handel- en kapitaalstromen

In 2024 zijn de internationale grondstoffenprijzen over het algemeen door krappe aanbodvoorwaarden en sterkere industriële activiteit gestegen. Hoewel verwacht wordt dat de prijzen enigszins zullen dalen vanwege verbeterende aanbodvoorwaarden, blijven ze nog boven het pre-pandemische niveau.

De olieprijs fluctueert dit jaar sterk als gevolg van spanningen in het Midden-Oosten (figuur 9). In april was er sprake van een sterke stijging tot USD 109 per vat, maar nadien daalde de prijs weer tot USD 83,3 per vat in juli 2024. De gemiddelde prijs van Brent-olie wordt dit jaar iets hoger verwacht door analisten van de Wereldbank, en wel op USD 84 per vat, voordat het in 2025 terugzakt naar USD 79 per vat door een gedeeltelijke afbouw van OPEC+ productieoverlagingen en toenemende niet-OPEC+ productie.

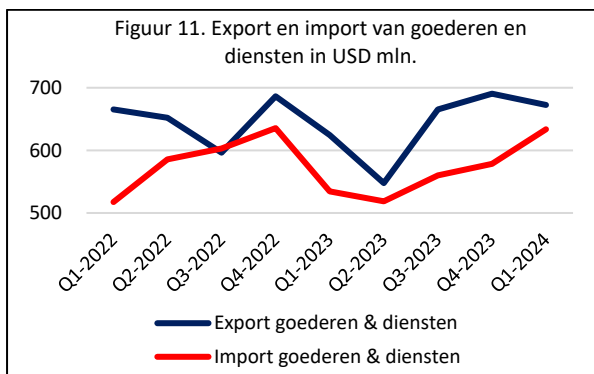

Bron: Wereld Bank, August 2024

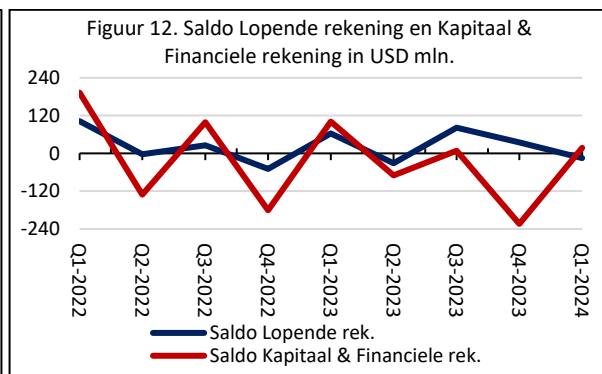

Bron: Wereldbank, www.kitco.com

Figuur 10 vertoont de gemiddelde maandelijkse wereldmarktprijzen van goud, gemeten in USD per troy ounce, van juni 2019 tot juli 2024. De prijzen blijven hun opwaartse trend tonen tot juli 2024 met een prijs van USD 2.400 per troy ounce. De stijging van de goudprijzen in het tweede kwartaal van 2024 wordt beïnvloed door verschillende factoren zoals, de aanhoudende zorgen over inflatie. Verder hebben verwachtingen over renteverlagingen door de Federal Reserve, geopolitieke onrust en goud aankopen door centrale banken, met name uit landen zoals China, bijgedragen aan de stijging van de goudprijzen

Bron: CBvS

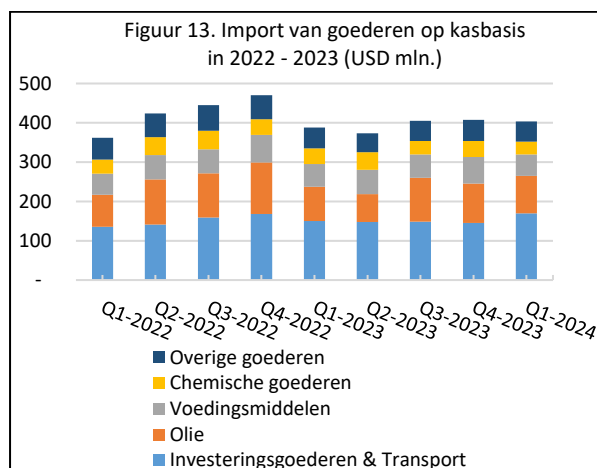

Bron: CBvS

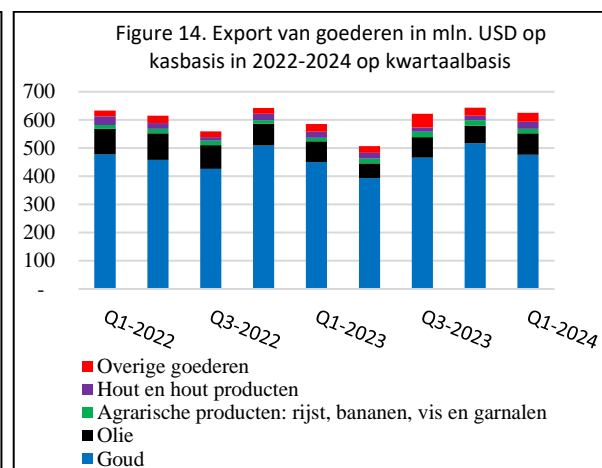
Gezien de opwaartse trend en de factoren die daaraan bijdragen, is het waarschijnlijk dat de goudprijzen hoog zullen blijven of zelfs nog verder zullen stijgen in de komende kwartalen, vooral als de verwachte renteverlagingen van de Fed werkelijkheid worden en indien de geopolitieke spanningen aanhouden. Het edelmetaal zal een belangrijk bezit blijven voor beleggers die op zoek zijn naar stabiliteit en inflatiebescherming.

De internationale prijzen hebben direct invloed op de handel en kapitaalstromen van Suriname. In het eerste kwartaal van 2024 is de totale exportwaarde van goederen en diensten afgenomen tot USD 672,7 miljoen, dit is een daling van USD 17,8 miljoen t.o.v. het vierde kwartaal van 2023, maar de exporten liggen USD 46,1 miljoen boven het niveau van het eerste kwartaal van 2023 (figuur 11).

Verder vertoonde de lopende rekening in het eerste kwartaal van 2024 een negatief resultaat van USD 14,8 miljoen, dit komt mede door de scherp toegenomen importen van diensten tot een niveau van USD 230,3 miljoen (figuur 12). Dit is een toename van USD 59,4 miljoen t.o.v. het vierde kwartaal van 2023 en USD 85,1 miljoen t.o.v. het eerste kwartaal van 2024. Het betreft over het algemeen technische diensten die geïmporteerd worden door Staatsolie. In totaal bedroegen de importen van goederen en diensten USD 633,5 miljoen in het eerste kwartaal van 2024.

Bron: CBvS

Bron: CBvS

De importwaarde van goederen in het eerste kwartaal van 2024 is vrij stabiel gebleven t.o.v. het vierde kwartaal van 2023 (figuur 13), waarbij de totale importwaarde van goederen USD 403,1 miljoen bedroeg. Voornamelijk investeringsgoederen voor mijnbouwactiviteit van ZiJin hebben flink bijgedragen aan de importwaarde in het eerste kwartaal van 2024, dit is een toename van USD 33 miljoen t.o.v. het vierde kwartaal van 2023.

Ondanks dat de gemiddelde wereldmarktprijs van goud USD 105 per troy ounce hoger was in het eerste kwartaal van 2024 t.o.v. het laatste kwartaal van 2023, is de exportwaarde in het eerste kwartaal van 2024 afgenomen met USD 41,6 miljoen t.o.v. het kwartaal daarvoor. De industrie heeft minder goud geproduceerd in het eerste kwartaal van 2024 t.o.v. het vierde kwartaal van 2023.

In tegenstelling tot goud, is de exportwaarde van olie, ondanks de lagere olieprijs, gestegen in het eerste kwartaal van 2024 met USD 14,3 miljoen t.o.v. het vierde kwartaal van 2023, doordat Staatsolie 19.349 vaten meer heeft geëxporteerd aan olieproducten (figuur 14).

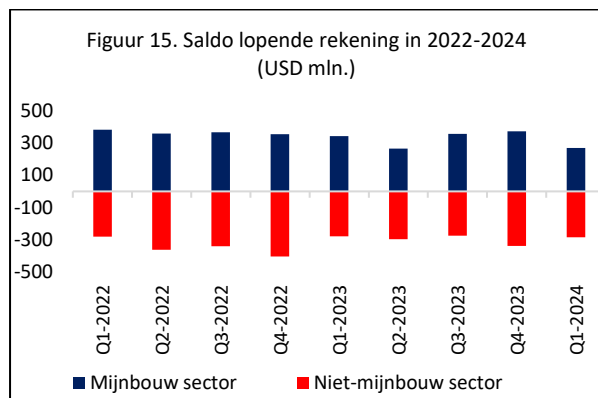
Opgemerkt dient te worden dat houtexport ook heeft bijgedragen aan de exportwaarde in het eerste kwartaal van 2024.

Figuur 15 toont aan dat de lopende rekening structureel afhankelijk is van de ontwikkelingen in de mijnbouwsector. De primaire rekening vertoonde in het eerste kwartaal van 2024 een tekort van USD 89,9 miljoen, een toename van USD 36,3 miljoen t.o.v. het vierde kwartaal van 2023 en USD 32,6 t.o.v. eerste kwartaal van 2023. Het tekort is het gevolg van winstafdrachten van multinationals, voornamelijk in de mijnbouwindustrie. Verder hebben ook de rentebetalingen op de beschikbare Eurobond door de overheid bijgedragen aan het tekort op de primaire rekening in het eerste kwartaal van 2024.

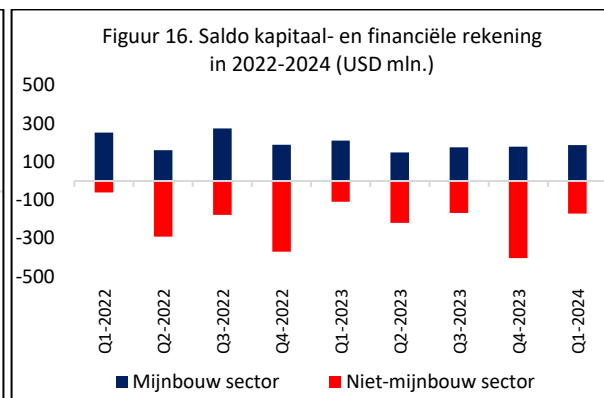
Het overschot op de secundaire inkomensrekening is gedaald met USD 6,5 miljoen in het eerste kwartaal van 2024 t.o.v. het vierde kwartaal van 2023, terwijl het USD 8,6 miljoen hoger ligt t.o.v. het eerste kwartaal van 2023. De instroom van zowel geld en goederen aan huishoudens, stichtingen, en religieuze instellingen voor een totaalbedrag van USD 55,6 miljoen hebben bijgedragen aan een overschot van USD 35,8 miljoen in het eerste kwartaal van 2024 op de secundaire inkomensrekening.

Voor het eerste kwartaal van 2024 is er een overschot van USD 17,1 miljoen op de financiële rekening, hier is er sprake van kapitaaluitstroom naar het buitenland vanuit Suriname, met name uit de mijnbouwsector (figuur 16). Desondanks, is in het eerste kwartaal van 2024 ca. USD 21,4 miljoen aan directe investeringen het land binnengekomen, voornamelijk door Sol en Rubis (niet-mijnbouw sector). Dit is een toename van USD 18 miljoen t.o.v. het vierde kwartaal van 2023 en USD 13,8 miljoen t.o.v. het eerste kwartaal van 2023.

Verder werd in het eerste kwartaal van 2024 voor USD 17,9 miljoen belegd door de lokale banken in het buitenland, dit is USD 10,8 miljoen lager t.o.v. het vierde kwartaal van 2023 en USD 39,4 lager dan eerste kwartaal van 2023. Ook zijn de schuldverplichtingen aan de Eurobond houders toegenomen met USD 14,3 miljoen in het eerste kwartaal van 2024.

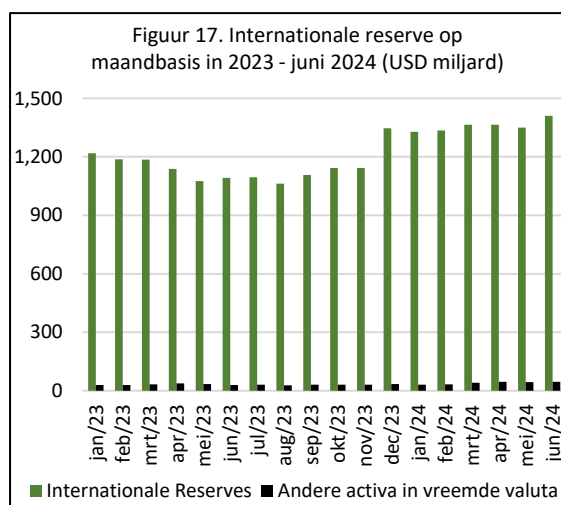

Bron: CBvS

Bron: CBvS

In eerste kwartaal van 2024 zijn de overige investeringen in de mijnbouwsector toegenomen met USD 174,8 miljoen. Het merendeel betreft goud opbrengsten van lokale goudexporteurs die zijn ontvangen via de algemene banken. In dit kwartaal zijn de verplichtingen van de centrale overheid als gevolg van trekkingen uit leningen, met name bij het IMF in het kader van de Extended Fund Facility (EFF) toegenomen met USD 34 miljoen. De centrale bank vergrootte ook haar verplichtingen door trekkingen bij het IMF voor betalingsbalanssteun, en wel voor USD 36,6 miljoen.

Bron: CBvS

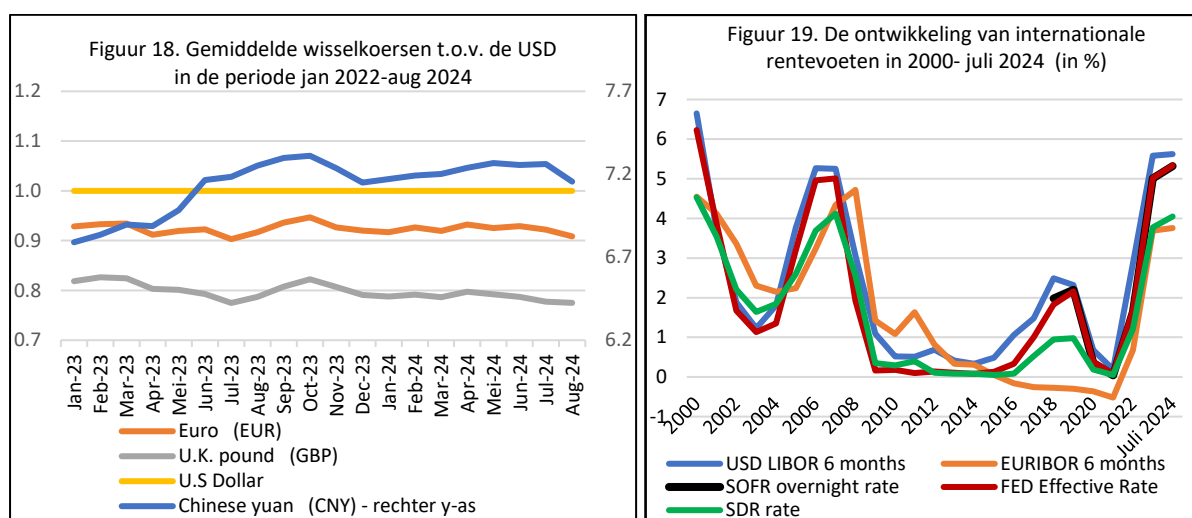
Door de ontwikkelingen in het eerste kwartaal van 2024 zijn de internationale reserves in maart 2024 t.o.v. december 2023 toegenomen met USD 19 miljoen, tot een niveau van USD 1.365,1 miljoen. Dit komt voornamelijk door overheidstrekkings in het kader van het IMF Extended Fund Facility programma. De bruto internationale reserves zijn goed voor 6,5 maanden import dekking. Per ultimo juni 2024 bedraagt de bruto internationale reserves USD 1.410,1 miljoen. De stijging in het tweede kwartaal kan ook worden toegeschreven aan trekkingen op IMF-EFF middelen in juni 2024, zowel voor betalingsbalans als voor begrotingssteun.

Monetaire ontwikkelingen en de financiële sector

De wisselkoersverhoudingen ten opzichte van de USD worden sterk beïnvloed door de renteverwachtingen en economische ontwikkelingen in zowel de VS als de andere landen.

De internationale valutamarkten in de eerste maanden van 2024 vertonen een lichte appreciatie van de USD ten opzichte van de Euro en CNY, terwijl de UK pond juist in waarde aan het toenemen is in 2024. In de maand juli- augustus echter is een depreciatie van de USD te constateren ten opzichte van de bovengenoemde valuta soorten (figuur 18).

De laatste aanpassing van de Fed effective rate door de federale (centrale) bank van de VSA vond in augustus 2023 plaats met een rentevoet tussen de 5,25 en 5,5 procent. Tijdens het meest recente Federal Open Market Committee meeting in juli 2024 werd het besluit genomen om de rentevoet onveranderd te laten, vanwege tegenvallende inflatiecijfers en groeivertragingen in de VSA.

Bron: IMF

Bron: www.globalrates.com, fred.stlouisfed.org, IMF

De Eurozone is reeds begonnen met de verlaging van haar rentevoeten. Op 6 juni 2024 kondigde de European Central Bank (ECB) de eerste verlaging sinds 2019 aan. De depositorente, de belangrijkste rente van de ECB, daalde met een kwart procent van 4 procent naar 3,75 procent. De inflatie in de eurozone in juni gedaald van 2,6 naar 2,5 procent. Economisten en analisten verwachten dat de ECB de rente in september verder zal verlagen.

In figuur 19 waarbij het verloop van enkele internationale rentevoeten wordt vertoond, is duidelijk op te merken dat de LIBOR, die te zijner tijd volledig zal opgaan in de SOFR⁴ rentevoet, en de SOFR-rentevoet heel sterk de Fed effective rentevoet volgen en deze rentevoeten liggen hoger dan de EURIBOR en het IMF- SDR rentevoet. Echter vertonen alle rentevoeten een sterk stijgend verloop sinds 2021. Zowel de LIBOR, SOFR, EURIBO als de SDR variabele rentevoet, zijn rentevoeten waarmee een groot deel van de buitenlandse staatsschulden van ons land zijn aangegaan.

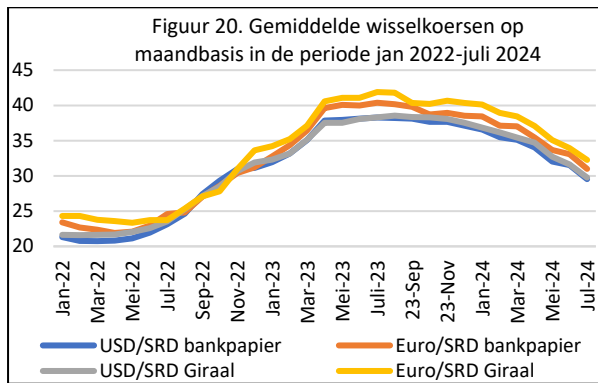
De wisselkoersverhoudingen van de Surinaamse dollar ten opzichte van de USD en de EUR vertonen sinds augustus 2023 - reeds een jaar lang- een dalend verloop (figuur 20). In de periode juli 2023 – augustus 2024 is de appreciatie respectievelijk 24 en 19 procent.

De appreciatie in deze periode is onder andere het gevolg van het gevoerde monetaire beleid met openmarktoperaties, waardoor de overliquiditeit is afgenomen en er geen extra druk op de wisselkoersen is ontstaan. Daarnaast is appreciatie ook het gevolg van een afnemende vraag naar valuta door het inlopen van achterstanden van buitenlandse olieleveranciers aan hun moederbedrijven. Daarnaast was er een verhoogd aanbod door valuta aankopen van banken en wisselkantoren van lokale exporteurs en toeristen. De scherpe wisselkoersdaling is een reactie op de verminderde vraag naar

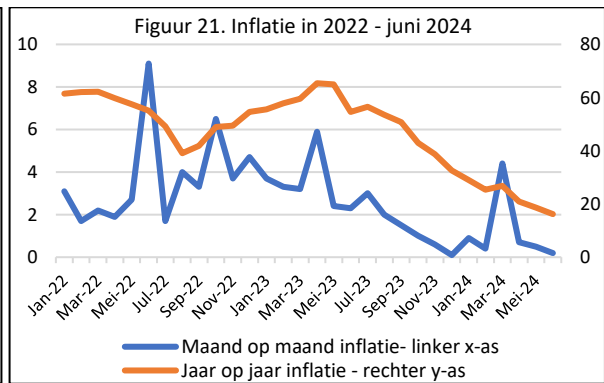
⁴ LIBOR = London Interbank Offered Rate, SOFR = Secured overnight Financing rate.

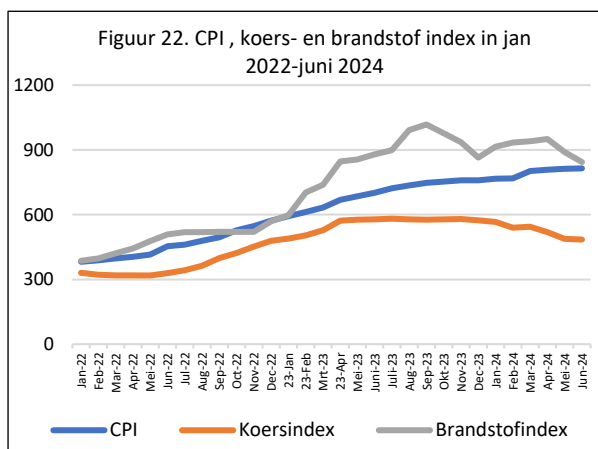
vreemde valuta. Diverse cambiohouders verlaagden de wisselkoers van bankpapier om de vraag naar vreemde valuta te stimuleren.

Bron: CBvS

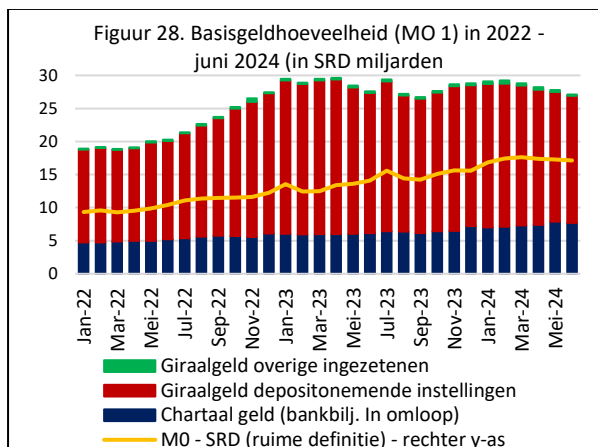
Bron: Algemeen Bureau voor Statistiek Suriname

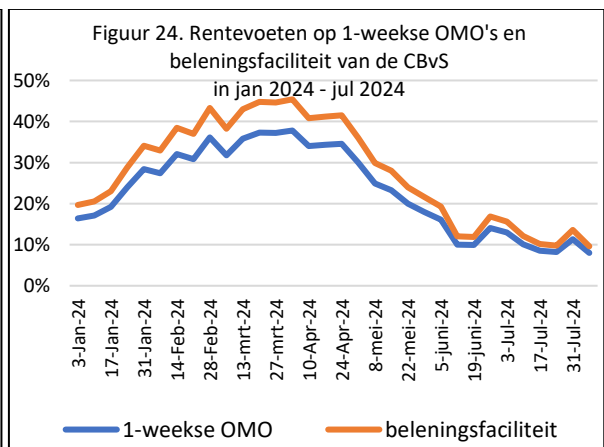
Bron: Algemeen Bureau voor Statistiek Suriname

De inflatie vertoont in de afgelopen periode tevens een dalend verloop (figuur 21). De maandinflatie in mei en juni bedroegen respectievelijk 0,5 en 0,2 procent. De lage inflatiecijfers zijn veelal het gevolg van een daling in de brandstofprijzen en de depreciatie van de wisselkoersen in de betreffende maanden (figuur 22).

De stijging van de prijzen in de maanden mei en juni zijn voornamelijk het gevolg van de hogere nutstarieven en gestegen fruit en groente prijzen vanwege ongunstige weersomstandigheden.

Bron: Centrale Bank van Suriname

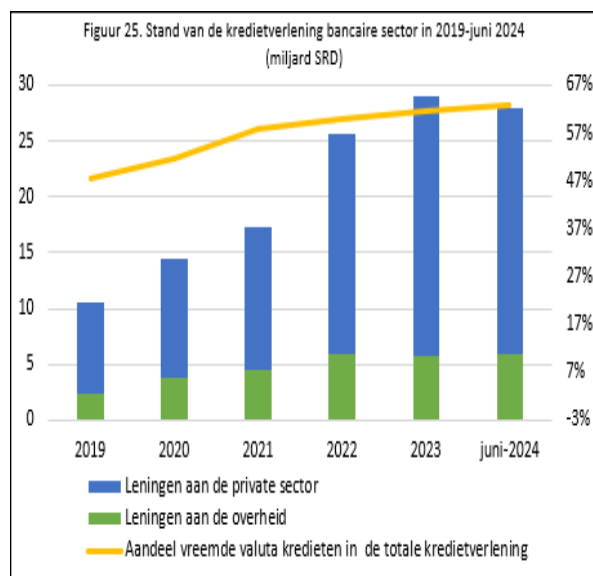

Bron: Centrale Bank van Suriname

De totale basisgeldhoeveelheid in 2024 vertoont een dalend verloop op maandbasis (figuur 23). Deze monetaire indicator wordt nauw door de CBvS gemonitord om inflatie te beheersen. In de maand mei bedroeg de basisgeldhoeveelheid SRD 27,5 miljard en was er ten opzichte van april 2024 een daling ca. 1,0 procent. Dit is het resultaat van het krappe monetaire beleid van de Centrale Bank met openmarkt operaties, waarbij in deze maand een overperformance is gerealiseerd.

De Open Markt Operaties van de CBvS Bank met wekelijkse termijndeposito veilingen (TD) en de uitgifte van Centrale Bank Certificaten (CBC's) werden voortgezet in mei. Per eind mei is de netto OMO – voorraad verder toegenomen, hetgeen inhoudt dat de Bank per saldo meer overtollige SRD-

liquiditeiten heeft afgeroomd dan terugbetaald is op de hoofdsom en rente op uitgegeven termijndeposito's. De rentes van het 1-weekse OMO-rente zijn sinds april sterk gedaald. In figuur 25 is het verloop van de rentevoeten op de beleningsfaciliteit (TD'S) en op de Open Markt Operatie-instrumenten met een looptijd van 1 week (CBC's) gepresenteerd. Waren de rentevoeten op beide instrumenten in april nog respectievelijk 45 procent en 38 procent, zijn deze teruggebracht naar ca. 10 procent in de maand mei 2024.

Bron: De Centrale Bank van Suriname

De stand van de totale kredietverlening bedroeg per juni 2024 SRD 26 miljard, een daling ten opzichte van ultimo 2023 in nominale en reële termen van respectievelijk 10,3 procent en 16,3 procent.

In 2024 is er continue sprake van een afname van de stand van de kredietverlening op maandbasis. Deze afname is deel ook het gevolg van de appreciatie van de wisselkoers, waardoor vreemde valuta kredieten uitgedrukt in de lokale munteenheid dalen.

De groei limit voor kredieten voor het bankwezen dat door de CBvS was vastgesteld op 20 procent in de periode april 2023 tot en met april 2024, is reeds verstreken.

Geconstateerd wordt dat in 2024 de vraag naar kredieten van de commerciële banken vrij laag is. In tabel 1 komt tot uiting dat de gemiddelde rentevoeten vooral op SRD-kredieten in 2024 nauwelijks zijn afgenomen. De reële rentevoet op SRD kredieten is steeds minder negatief aan het worden, vanwege de dalende inflatie.

Tabel 1. Gemiddelde lokale (leen) rentevoeten in de periode 2021 – mei 2024 (in %)

	2021	2022	2023	juni 2024
USD – kredieten	8,2	8,3	8,1	8,1
EUR – kredieten	8,2	8,3	7,8	7,2
SRD – kredieten	14,8	14,9	14,9	14,7
Reële rentevoet op SRD kredieten	-28,7	-26,6	-13,3	-1,3
End of period inflatie	60,7	54,6	32,6	16,2

Bron: Centrale Bank van Suriname

De lage vraag naar kredieten moet gezocht worden in de hoge debetrente van de banken, de economische bedrijvigheid die nog steeds laag te noemen is, terwijl vele economische actoren en ondernemers een afwachtende houding hebben aangenomen, totdat er meer zekerheid komt m.b.t. de offshore oliewinning in de vorm van de Final Investment Decision (FID) van TotalEnergies, voordat zij overgaan tot investeringen.

In tabel 2, waarbij de “financial soundness indicators” van het bankwezen voor de periode 2021-juni 2024 worden vertoond, is steeds een beter beeld en een stukje gezondmaking van dit deel van financiële sector zichtbaar. De solvabiliteitsratio van de banken zijn aan het verbeteren, terwijl ook het aandeel “non-performing loans” aan het afnemen is.

De winstgevendheid van de banken vertoont echter een dalend verloop tot het laagste niveau in juni 2024. Dit is begrijpelijk vanwege de lage vraag naar kredieten in het huidige jaar.

Binnen het IMF-EFF programma is een traject uitgezet voor de gezondmaking van het bankwezen. Banken met een lage kapitaal reserves hebben reeds hun plannen ingediend bij de CBvS, die het hele proces begeleid en nauw monitort.

Tabel 2. Financial soundness indicators van de bancaire sector in 2021- juni 2024 (in %)

	2021	2022	2023	juni 2024
<u>Solvabiliteit*</u>				
Regulatory Tier 1 capital***/ Risk-weighted assets: capital adequacy ratio	12,9	15,5	18,4	20,8
Regulatory capital /Risk-weighted assets	14,3	16,8	20,3	22,3
Tier 1/total assets	5,7	6,6	7,7	8,9
<u>Kwaliteit kredietportefeuille</u>				
Non-performing Loans/gross loans	12,8	12,4	13,0	7,1
Non-performing Loans (minus voorziening)/Tier 1		36,1	33,7	13,1
<u>Winstgevendheid</u>				
Return on Asset	1,8	3,3	2,7	1,1
Return on equity	29,6	48,1	36,5	13,3
Aandeel interest inkomsten in totale inkomsten		62,2	67,0	81,4
Vershil tussen debet en credit rentevoet (in %)		8,1	8,5	8,9
<u>Liquiditeit</u>				
Liquide middelen/ totaal vermogen (assets)	58,8	54,3	53,6	54,2
Liquide middelen/ korte termijn schulden	117,0	107,0	102,6	101,6
Totale leningen/totale deposito's		74,1	73,3	68,4
Nettopositie in vreemde valuta/kapitaal		22,1	20,6	18,3

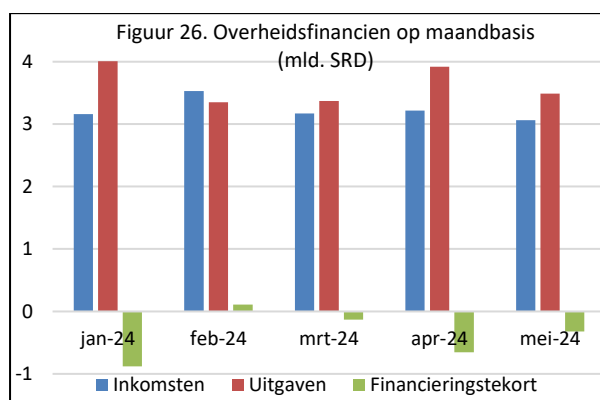
*Solvabiliteitsratio is gebaseerd op richtlijnen van de CBvS m.b.t. de capital adequacy ratio. De norm die de CBvS hanteert en waaraan banken moeten voldoen is 10 procent.

** Tier 1 capital: wordt gebruikt om de kapitaal beschikbaarheid van een bank te beschrijven en omvat het eigen vermogen en aantoonbare reserves.

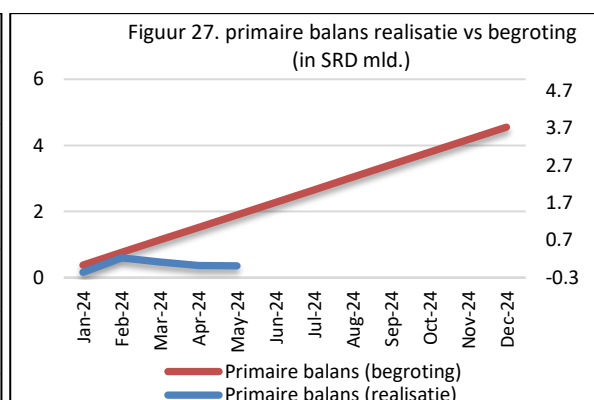
Overheidsfinanciën en Staatsschuld

Op de begroting van 2024 is de primaire balans vastgesteld op een overschot van ca. SRD 4,6 miljard, dit is 2,7 procent van het bbp voor het jaar. Het resultaat van de primaire rekening in de eerste vijf maanden van het jaar (jan-mei) toont een overschot van SRD 18,9 miljoen, wat slechts 0,01 procent van het bbp vertegenwoordigt (figuur 27). De realisatie van deze target voor begroting, ligt vooralsnog ver onder de norm voor het IMF-EFF-programma van de 2,7 procent van het bbp.

Het financieringstekort in deze periode was SRD 1,9 miljard, gelijk aan ongeveer 1,2 procent van het geschatte bbp voor 2024 (figuur 26).

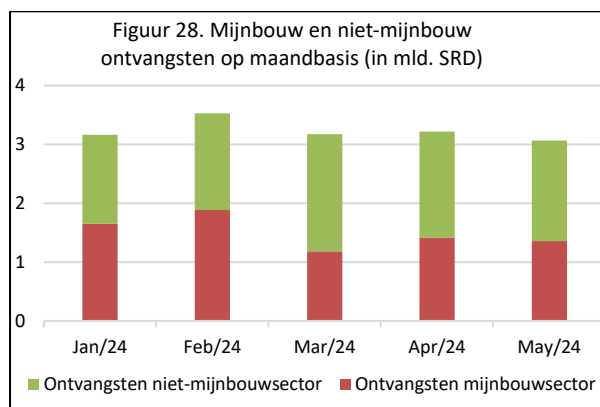
Bron: Ministerie van Financiën & Planning

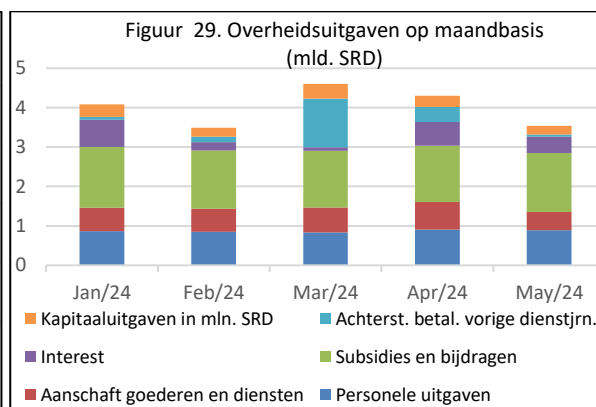
Bron: Ministerie van Financiën & Planning

Het aanzienlijk lagere resultaat van de primaire balans en het grote financieringstekort in de eerste vijf maanden van 2024 zijn vooral toe te schrijven aan de tegenvallende inkomsten van de overheid. In deze periode is ca. 37,3 procent van de totale inkomsten voor het jaar binnengehaald, terwijl 40 procent van de uitgaven al is gerealiseerd (tabel 1).

Ondanks de lagere gerealiseerde inkomsten zijn de uitgaven vrijwel op schema, waardoor er sprake is van een orderrealisatie van het primaire overschot, terwijl het financieringstekort hoger uitvalt.

Bron: Ministerie van Financiën & Planning

Bron: Ministerie van Financiën & Planning

Tot en met mei 2024 bedroegen de geaccumuleerde overheidsinkomsten SRD 16,1 miljard, ca. USD 465,8 miljoen. Ruim 56 procent van de overheidsinkomsten kwamen uit de niet-mijnbouwsector (figuur 28). De inkomsten uit de niet-mijnbouwsector waren de eerste vijf maanden van 2024 ca. 33 procent hoger dan over dezelfde periode van 2023. Hetgeen te danken is aan een stijging van de belastingontvangsten, die in totaal met 52 procent zijn toegenomen ten opzichte van het vorige jaar.

De realisatie van inkomsten uit directe belastingen, met name de inkomsten- en loonbelasting uit de mijnbouwsector, die goed zijn voor 47,1 procent van de totale inkomsten, zijn op schema. Het zijn vooral de indirecte belastingen en de niet-belastingmiddelen die achterblijven (tabel 1). De wisselkoersappreciatie van circa 12 procent per eind mei 2024 ten opzichte van eind december 2023 heeft vooral impact gehad op de indirecte belastingen, met name invoerrechten en andere vreemde valuta-componenten van de indirecte belastingen. De lage inkomsten bij de niet-belastingmiddelen zijn met name te constateren bij componenten zoals grondhuur, inkomsten uit grondconversieoperaties en inkomsten uit overvlieg tarieven.

De totale overheidsuitgaven van januari tot en met mei 2024 bedroegen SRD 18,1 miljard, ca. USD 523,2 miljoen (figuur 29). Een groot deel van deze uitgaven werd toegewezen aan subsidies en bijdragen, evenals personele uitgaven. Subsidies en bijdragen bedroegen ca. USD 7,4 miljard, hetgeen 44 procent van de totale uitgaven vertegenwoordigt. Personele uitgaven waren goed voor USD 4,4 miljard, oftewel 26 procent van de totale uitgaven.

Een aanzienlijk deel van de subsidies in 2024 werd toegekend aan de Energie Bedrijven Suriname (EBS) voor verrekeningen, aan de gezondheidszorg, en aan verhoogde sociale uitkeringen van SRD 1800 als gevolg van een toenemend aantal geregistreerde die in aanmerking komen voor de uitkering aan zwakke huishoudens.

Sinds de vermindering van subsidies, zijn er gefaseerd nieuwe elektriciteitstarieven ingevoerd. Deze verhoging is noodzakelijk geweest omdat de uitgaven te hoog zijn vergeleken met de inkomsten, waardoor de overheidssubsidie op elektriciteit geleidelijk moet worden afgebouwd, zodat uiteindelijk de werkelijke prijs voor stroom betaald wordt door de gebruikers. De uitfasering van de subsidie is niet alleen cruciaal voor het versterken van de NV Energie Bedrijven Suriname (EBS), maar vormt ook een belangrijk onderdeel van het programma van het Internationaal Monetair Fonds.

Om de zwakke huishoudens tegemoet te komen, is er overgeschakeld van object- naar subjectsubsidie. Echter moet de database van in de aanmerking komende huishoudingen goed doorgelicht worden, om na te gaan als de juiste mensen de uitkering ontvangen.

Tabel 3: begroting vs. realisatie jan-mei 2024 (SRD mld.)

Indicatoren	Goedgekeurde Begroting 2024 in SRD mln.	Realisatie jan.- mei 2024 in SRD mln.	Realisatie in % begroting
Totale ontvangsten (GFS)	43.255,8	16.144,4	37,3 %
Belasting ontvangsten	26.547,2	10.838,3	40,8 %
Directe belastingen	11.918,6	5.618,2	47,1 %
Indirecte belastingen	14.628,6	5.220,1	35,7 %
Niet-belasting ontvangsten	16.266,1	5.205,5	32,0 %
Schenken	442,5	100,6	22,7 %
Totale uitgaven (GFS)	45.106,0	18.134,4	40,2 %
Personele uitgaven	11.318,6	4.354,7	38,5 %
Aanschaf goederen en diensten	5.821,1	2.968,3	51,0 %
Subsidies en bijdragen	15.420,6	7.379,8	47,9 %
Interest	6.400,9	2.009,0	31,4 %
Kapitaalsuitgaven	6.144,8	1.422,6	23,2 %
Resultaat Primaire balans	4.550,6	18,9	0,4 %
Financieringstekort (GFS)	-1.850,3	-1.990,1	107,6 %
Financieringstekort in % bbp	-1,1 %	-1,2%	
Primaire balans in % bbp	2,7 %	0,0 %	
Bbp-cijfer	170.864,3	170.864,3	

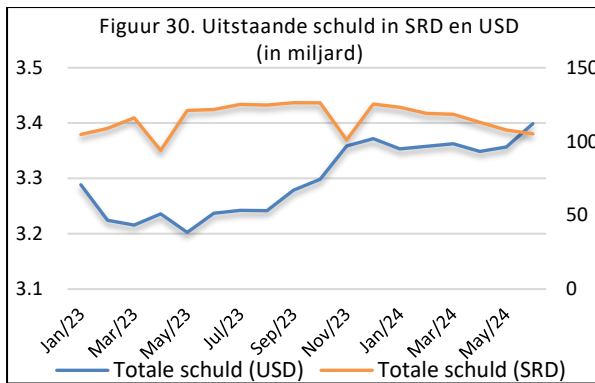
Bron: Economische Aangelegenheden, Ministerie van Financiën & Planning

In tabel 3 is te zien dat er een over realisatie van 51 procent is op de begroting van de post "aanschaf goederen en diensten", terwijl er juist een onder realisatie van circa 23 procent is op de post kapitaaluitgaven. De over-realisatie bij de aanschaf van goederen en diensten is toe te schrijven aan de inspanningen van de overheid om betaalachterstanden aan leveranciers in te lopen. De onder realisatie bij de kapitaaluitgaven is historisch te verklaren, waaruit blijkt dat de kapitaaluitgaven meestal lager zijn in de eerste maanden van het jaar en naar het einde van het jaar toenemen.

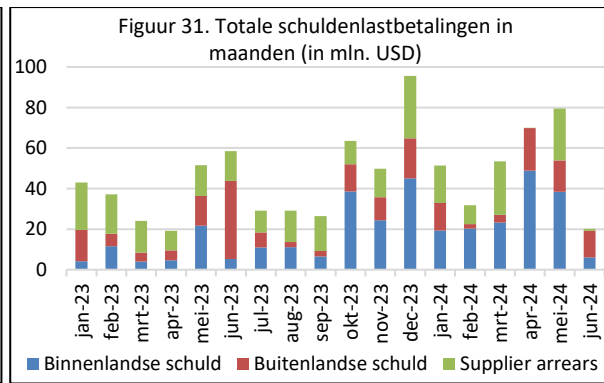
Volgens het Public Sector Reform-programma van de overheid, werden ongeregistreerde en chronisch afwezige ambtenaren verwijderd van de loonlijst van de overheid om fiscale ruimte te creëren voor salarisverhogingen. Binnen dit programma worden twee belangrijke maatregelen uitgevoerd: het openen van een regeling voor ambtenaren die vrijwillig en voortijdig uit overheidsdienst willen treden, en de verplichte registratie van landsdienaren, waarbij alle ambtenaren zich moesten registreren. Bij het niet naleven van deze registratieplicht werd het loon stopgezet.

Tussen mei 2023, toen de regering maatregelen nam om de aanname van personeel te reguleren, en mei 2024, is het aantal ambtenaren afgenomen van 48.724 naar 46.321, wat neerkomt op een vermindering van 2.403 ambtenaren. Het gemiddelde maandloon van deze ambtenaren bedroeg SRD 19.205.

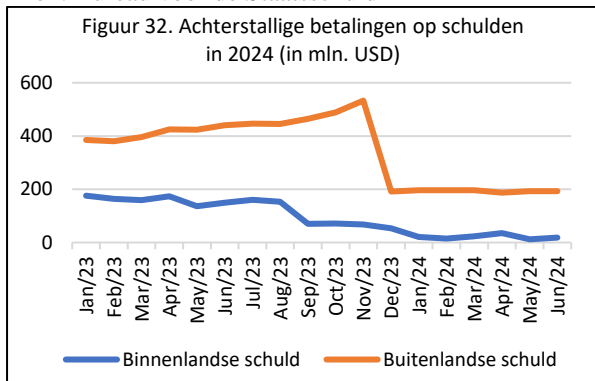
Het Internationale Monetair Fonds heeft de zesde evaluatie onder de Extended Fund Facility (EFF)-regeling voor Suriname afgerond in juni, waardoor een onmiddellijke opname mogelijk is van het equivalent van Special Drawing Rights (SDR) 46,7 miljoen (ca. USD 61,5 miljoen), waarvan SDR 19,1 miljoen, ca. USD 25,2 miljoen bestemd is voor budgettaire ondersteuning.

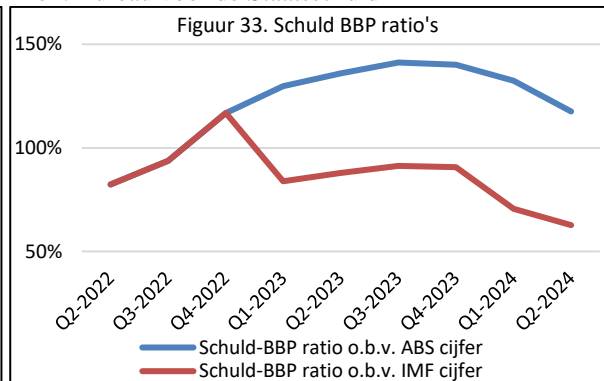
Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

De totale Surinaamse staatsschuld bedroeg per ultimo juni 2024 SRD 105,3 miljard (USD 3,4 miljard) (figuur 30). Ten opzichte van dezelfde periode van het vorig kwartaal van 2024 is de schuld in SRD gedaald met 11 procent. De daling van de uitstaande schuld in deze periode heeft onder andere te maken met:

- In het tweede kwartaal van 2024 resulteerde de totale trekkingen minus aflossingen op de totale schuld, in een afname van USD 19,3 miljoen.
- In deze periode was ook sprake van een appreciatie van 12 procent van de Surinaamse dollar ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Deze waardeverhoging heeft bijgedragen aan de vermindering van de staatsschuld, omdat ca. 85 procent van de staatsschuld in buitenlandse valuta zijn aangegaan.
- De “suppliers debt” is in het eerste kwartaal van 2024 met 1 procent afgenomen t.o.v. het eerste kwartaal 2024, wat neerkomt op een vermindering van SRD 61 miljoen. Deze vermindering heeft ook bijgedragen aan de gehele schuldvermindering.

In het tweede kwartaal van 2024 waren betalingen voor binnenlandse schulden voornamelijk gericht op aannemers alsmede op door de staat uitgegeven schatkistpapier, terwijl de schuldaflossingen in mei ook de zogenoemde “Supplier debt” betroffen (figuur 31).

Tot en met het tweede kwartaal van 2024 zijn er in totaal zeven nieuwe leningen afgesloten, met een totale waarde van ca. USD 101,6 miljoen. Van deze zeven leningen betroffen zes buitenlandse leningen van multilaterale instellingen, waarvan twee leningen van het IMF kwam voor begrotingssteun. De binnenlandse lening was bestemd voor de aankoop van het pand Hotel Babylon.

Volgens de Wet op de Staatsschuld moet het plafond voor obligaties worden berekend op basis van het meest recente bbp-cijfer gepresenteerd door het ABS. Deze berekening is gebaseerd op het ABS-bbp-cijfer voor 2022, dat SRD 89,5 miljard bedroeg, wat resulteerde in een ratio van 117,7 procent per ultimo juni 2024. Omdat de schuld aan het afnemen, is deze ratio ten opzichte van het eerste kwartaal van 2024 afgenomen met 24 procentpunten.

Om een nauwkeuriger beeld te hebben van de druk van de staatsschuld op de totale economie in 2024 wordt ook de schuld-bbp-ratio gebaseerd op het bbp-schatting van het huidig jaar. De bbp-schatting voor 2024 gebaseerd op IMF-data is ca. SRD 167,9 miljard. De ratio voor juni 2024 komt neer op ongeveer 62,7 procent. Hiervan bedroeg de binnenlandse schuldratio 13,9 procent en de buitenlandse schuldratio 48,8 procent. Dit impliceert dat de schuld-bbp-ratio in juni 2024 met ongeveer 31 procentpunten is gedaald ten opzichte van eind 2023 en met 7 procentpunten ten opzichte van het eerste kwartaal van 2024. Het obligoplafond op basis van deze berekening, is hierdoor dichtbij de vereiste 60 procent gekomen (figuur 33).

Deze daling ten opzichte van eind 2023 is te danken aan een afname van de schuld met 16 procent en een stijging van het (geschatte) bbp met ca. 88 procent. Echter, er moeten nog bepaalde beleidsbeslissingen worden uitgevoerd, zoals de herkapitalisatie van de Centrale Bank van Suriname (CBvS), die de schuld wederom omhoog zullen drijven.

Geselecteerde macro-economische indicatoren

Jaarstatistieken 2017-2024									
Reële economie	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron
Economisch groei (%)*	1,6	4,9	1,2	-16,0	-2,4	2,4	2,1	3,0	ABS/IMF schat+proj.
Economisch groei (%)*	1,6	4,9	1,2	-16,0	-2,4	2,4	2,1	2,8	ABS/SPS schat+proj.
BBP nominaal marktpr. (mln. SRD)*	26.893	29.822	31.732	38.719	60.704	89.472	139.490	170.864	ABS/IMF schat+proj.
BBP per capita in USD	6.158	6.772	6.715	4782	4.987	5.784	5.885	6.702	IMF
Nationaal Inkomen per capita in USD	5.432	6.079	6.384	3.945	4.051	4.101	n.b.	n.b.	ABS/bewer. SDMO
Inflatie – gemiddelde (%)	22,0	6,9	4,4	34,9	59,1	52,4	51,6	20,7	ABS/IMF
Inflatie – e.o.p. (%)	9,3	6,9	4,4	60,7	60,7	54,6	32,6	14,2	ABS/IMF
Werkloosheidspercentage (%)	7,0	9,0	8,8	11,1	11,2	10,9	10,6	10,3	IMF
Betalingsbalans (combinatie kas- en transactiebasis)- vanaf 2017 is de data gepresenteerd o.b.v. Balance of Payment Manual 6									
Totale export- G+D (mln. USD)	<u>2.143,4</u>	<u>2.235,8</u>	<u>2.286,8</u>	<u>2.446,4</u>	<u>2.299,5</u>	<u>2.598,6</u>	<u>2.533,9</u>		CBvS
• Goud	1.608,4	1.631,6	1.732,2	1.959,5	1.792,1	1.870,6	1.827,3		CBvS
• Aluinaarde	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		CBvS
• Olie	178,1	206,6	171,0	154,4	204,0	347,3	261,8		CBvS
• Rijst en bananen	51,0	52,6	45,6	43,5	34,5	25,9	28,6		CBvS
• Hout en houtproducten	59,5	69,1	71,4	89,1	72,3	85,9	74,7		CBvS
• Vis en garnalen	38,8	41,6	37,5	33,6	31,9	32,4	39,1		CBvS
• Overige goederen	56,1	68,6	68,7	65,1	69,0	86,7	129,9		CBvS
• Net exports goods under merchanting	-6,9	-5,0	2,8	-1,3	-0,2	7,9	-1,1		CBvS
• Diensten	158,3	170,7	157,4	102,6	95,9	143,0	173,5		CBvS
Totale import- G+D (mln. USD)	<u>1.779,9</u>	<u>2.069,8</u>	<u>2.412,7</u>	<u>1.845,1</u>	<u>1.876,4</u>	<u>2.341,6</u>	<u>2.218,2</u>		CBvS
• Diensten	569,3	666,9	815,1	562,6	537,9	640,2	633,1		CBvS
Saldo Lopende rek. (mln. USD)	69,2	-118,7	-448,3	259,8	176,1	76,3	146,7		CBvS
Saldo Kap. + Fin. rek. (mln. USD)**	-112,6	-299,2	-535,1	219,9	-44,4	-19,4	-168,3		CBvS
Saldo lopende rek. (% BBP)	1,9	-3,0	-11,2	9,0	5,8	2,2	3,9		CBvS/bewer. SDMO
Saldo Kap. + Fin. rek. (% BBP)**	-3,1	-7,5	-13,4	7,6	-1,5	-0,6	-4,4		CBvS/bewer. SDMO
Saldo Statistische verschil. (% BBP)	-4,5	-0,8	-7,3	-4,3	4,1	3,7	2,0		CBvS/bewer. SDMO
Totale goederen import (F.O.B. mln. USD)	<u>1.210,5</u>	<u>1.402,9</u>	<u>1.597,6</u>	<u>1.282,5</u>	<u>1.338,5</u>	<u>1.701,4</u>	<u>1.585,1</u>		CBvS
• Investing & transport	485,7	570,7	698,4	507,8	510,3	604,5	592,6		CBvS
• Olie	217,0	264,6	286,3	235,3	293,3	438,9	369,8		CBvS
• Voedingswaren	190,7	202,1	219,5	194,0	206,2	246,9	248,5		CBvS
• Chemische goederen	120,2	129,4	131,5	137,3	132,8	168,4	164,8		CBvS
• Overige goederen	196,8	236,2	262,0	208,1	195,9	242,7	209,4		CBvS
Internationale Reserve (mln. USD)	424,4	580,7	647,5	585,0	992,2	1.194,6	1.346,1		CBvS
Wereldmarktprijzen in USD									
Goud USD/troz	1.257,5	1.269,1	1.392,6	1.769,6	1.800	1.801	1.800	1.900	Wereldbank proj.
Ruwe aardolie Brent USD/vat	54,4	71,1	64,0	42,3	70,4	99,8	84,0	81,0	Wereldbank proj.
Ruwe aardolie Brent USD/vat	52,8	68,3	61,4	41,8	70,8	98,9	82,3	81,1	IMF proj.
Monetair en Financiële sector									
Liquiditeitsquote (M2 in % BBP)	65,4	64,4	73,6	84,9	77,9	77,7	61,3	47,8	CBvS/bewer. SDMO
Stand kredietverlen. a/d overheid (mln. SRD)	2.191,6	2.325,4	2.369,5	3.748	4.524	5.857	6.034	5.963	CBvS/bewer. SDMO

Monetair en Financiële sector	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron
Stand kredietverlen. a/d Private sector (mln. SRD)	8.164,1	8.094,6	8.218,8	10.787	12.805	19.762	24.267	24.048	CBvS/bewer SDMO
Verkoopkoers SRD/USD (e.o.p.)	7,5	7,5	7,5	14,3	21,3	31,9	36,4	30,9	CBvS
Verkoopkoers SRD/USD gemiddeld	7,6	7,5	7,5	9,4	18,5	24,6	36,7	31,5	CBvS
Verkoopkoers SRD/Euro (e.o.p.)	8,9	8,6	8,4	17,6	23,0	33,9	37,8	32,0	CBvS
Verkoopkoers SRD/Euro gemiddeld	8,5	8,9	8,4	10,8	21,1	33,6	38,3	33,0	CBvS
Gemid. SRD debet (leen) rentevoet	14,3	14,4	15,2	14,8	14,9	14,7	14,9	14,9	CBvS
Interbancaire SRD rentevoet	17,4	10,1	11,7	11,9	9,4	85,0	30,0	45,0	CBvS
Gemid. USD debet (leen) rentevoet	9,1	8,3	8,6	7,9	8,5	8,2	8,1	8,1	CBvS
Gemid. Euro debet(leen) rentevoet	8,8	8,5	8,3	8,3	8,2	7,5	7,4	7,3	CBvS

Overheidsfinanciën en Staatsschuld (kasbasis)									
Primaire balans (% BBP)	-5,8	-6,8	-15,6	-7,5	3,5	0,6	1,3		MvF/bewer SDMO
Financieringstekort incl. statistische verschillen (% BBP)	-8,7	-10,1	-18,4	-9,6	1,7	-0,5	-1,6		MvF/bewer SDMO
Committeringstekort incl. statistische verschillen (%BBP)	-7,8	-6,8	-15,8	-11,0	2,4	0,0	-0,9		MvF/bewer SDMO
Primaire niet minerale balans in % niet-minerale BBP	-18,3	-20,6	-31,0	-19,4	-12,3	-19,2	-14,7		MvF/bewer SDMO
Fiscal impulse (%)	3,5	2,3	10,4	-11,6	-7,1	6,9	-4,5		MvF/bewer SDMO
Wettelijke staatsschuld (mld. SRD)	18,1	18,7	22,5	46,8	67,2	103,5	124,5		SDMO
Effectieve Staatsschuld (mld. USD)	2,4	2,5	3,0	3,3	3,2	3,2	3,3		SDMO
Buitenlandse Schuld (mld. USD)	1,7	1,8	2,0	2,1	2,2	2,4	2,6		SDMO
Binnenlandse Schuld (mld. USD)	0,7	0,7	1,0	1,2	1,0	0,8	0,7		SDMO
Binnenland schuld aan Algemene banken (mld. USD)***	0,3	0,3	0,4	0,2	0,2	0,2	0,07		SDMO
Wettelijke staatsschuld-BBP ratio (%)	47.1%	43.3%	43.3%	70.9%	110.7%	115.6%	139.2%		SDMO
Trekking op buitenlandse Leningen (mln. USD)	291,8	186,3	357,7	87,9	102,6	299,3	368,1		SDMO
Tot. schuldenlast betal. (mln. USD)	212,7	357,5	263,8	79,1	152,4	162,0	244,1		SDMO

Kwartaalstatistieken 2021-2023									
Betalingsbalans (kasbasis)	2022	2022	2022	2023	2023	2023	2023	2024	Bron
	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	
Totale export- G+D (mln. USD)	665,55	652,01	596,46	686,19	624,22	547,7	656,6	690,5	CBvS
• Goud	477,19	458,21	426,18	508,98	450,31	393,6	456,6	517,8	CBvS
• Olie	90,84	94,48	83,94	77,99	73,75	52,3	73,3	62,4	CBvS
• Rijst en bananen	5,93	7,69	6,93	5,43	4,76	6,6	7,9	8,9	CBvS
• Hout en houtproducten	29,85	19,65	12,97	23,39	22,28	20,6	14,9	16,1	CBvS
• Vis en garnalen	8,47	8,42	9,21	6,34	7,41	10,2	11,3	9,7	CBvS
• Overige goederen	20,63	26,97	19,49	19,60	27,35	24	48,4	29,0	CBvS
• Net exports goods under merchanting	-0,27	2,77	2,20	3,18	-0,25	-0,3	-0,2	-0,3	CBvS
• Diensten	32,54	33,61	35,55	41,28	38,61	44,7	44,6	47,1	CBvS
Totale import- G+D (mln. USD)	517,44	585,46	603,15	635,55	534,48	518,8	560,1	578,5	CBvS
• Diensten	155,32	161,57	158,35	164,93	146,32	145,7	168,1	171,1	CBvS
Saldo lopende rek. (mln. USD)	102,26	-2,40	24,02	-52,57	32,32	-17,9	95,8	40,3	CBvS
Saldo Kap. Fin. rek. (mln. USD)**	192,7	-130,4	99,1	-180,9	101,8	-70,3	8,6	-208,3	CBvS
Saldo lopende rek. (% BBP)	2,48	-0,06	0,70	-1,85	0,86	-0,52	2,55	1,06	CBvS/bew SDMO
Saldo Kap. + Fin. rek. (% BBP)	4,67	-3,21	2,87	-6,33	2,17	-1,73	0,60	-5,48	CBvS/bew SDMO
Saldo Statistische verschil. (% BBP)	-0,03	-0,61	4,13	0,64	1,22	-1,18	-1,43	-0,78	CBvS/bew SDMO

Betalingsbalans (kasbasis)	2022	2022	2022	2023	2023	2023	2023	2024	Bron
	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	
Totale goed. Import (F.O.B. mln. USD)	362,12	423,89	444,80	470,61	388,16	373,1	392,0	407,4	CBvS
• Investing & transport	135,87	141,59	158,93	168,14	150,38	114,6	104,3	107,4	CBvS
• Olie	81,04	114,75	112,32	130,79	86,92	70,8	111,3	100,1	CBvS
• Voedingswaren	54,08	61,48	61,37	69,94	57,72	61,3	59,6	67,4	CBvS
• Chemische goederen	35,61	45,39	46,95	40,49	39,70	45,1	34,0	40,5	CBvS
• Overige goederen	55,52	60,67	65,22	61,25	53,44	47,9	51,5	54,0	CBvS

Overheidsfinanciën (kasbasis)									
Primaire balans (% BBP)	0,2	0,4	-0,3	0,5	0,7	0,6	-0,2	0,2	MvF/bewer SDMO
Financieringstekort inclusief statistische verschillen (% BBP)	0,1	-0,3	-0,6	-0,1	0,3	-0,1	-0,8	0,0	MvF/bewer SDMO
Committeringstekort inclusief statistische verschillen (%BBP)	0,3	0,1	-0,5	0,1	0,4	0,0	-0,5	0,0	MvF/bewer SDMO

Maandstatistieken mei 2023 – april 2024

Inflatie (%)	jul.	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	jun.	Bron
	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2024	2024	2024	2024	2024	2024	
Inflatie – maand tov. maand daarvoor (%)	3,0	2,0	1,5	1,0	0,6	0,1	0,9	0,4	4,4	0,7	0,5	0,2	ABS
Inflatie – maand tov. maand vorige jaar (%)	56,6	53,5	50,8	42,9	38,7	32,6	29,0	25,4	26,8	20,9	18,6	16,2	ABS

Internationale in USD

Internationale Reserve	1.095,9	1.062,0	1.107,2	1.142,4	1.142,2	1.346,1	1.327,7	1.334,4	1.365,1	1.363,8	1.350,3	1.410,1	CBvS
------------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	------

Wereldmarktprijzen in USD

Goud USD/troz	1.992	1.942	1.951	1.918	1.915	1.916	1.984	2.026	2.034	2.023	2.158	2.331	Wereld-bank
Ruwe aardolie USD/vat	74,1	73,2	78,9	84,7	92,2	89,0	81,3	75,7	77,67	80,55	83,55	88,01	Wereld-bank

Liquiditeitsquote (M2 in % BBP), M0 en de stand v/d totale kredietverlening (mln. SRD)

Liquiditeitsquote	60,7	59,9	60,0	60,1	60,9	61,3	48,7	47,7	47,5	46,1	45,3	45,1	CBvS/bewer. SDMO
M0 (ruime def.)	29.377	27.224	26.720	27.660	28.646	28.816	29.073	29.226	28.809	28.238	27.768	27.123	CBvS
M2	82.254	81.105	81.248	81.457	82.508	83.115	83.207	81.477	81.240	78.715	77.497	77.040	CBvS
Stand tot. kredietverlen.	30.975	30.644	30.822	30.629	30.274	29.085	28.521	27.670	27.903	27.253	26.546	26.097	CBvS/bewer. SDMO
Stand kredietverlening overheid	6.433	6.371	6.357	6.359	6.098	6.034	6.099	6.003	5.965	5.998	5.949	5.966	CBvS/Bewer. SDMO
Kredietverlening private sector	24.542	24.273	24.465	24.270	24.176	23.051	22.422	21.667	21.938	21.255	20.597	20.130	CBvS/Bewer. SDMO

CBvS Wisselkoersen (verkoopkoersen bankpapier) ****

SRD/USD (e.o.p.)	38,41	38,09	37,87	37,77	37,36	36,41	36,45	35,22	34,79	31,10	32,08	30,96	CBvS
SRD/USD gemiddeld	38,28	38,20	38,10	37,66	37,65	37,11	36,57	35,49	35,11	34,05	32,02	31,54	CBvS
SRD/Euro (e.o.p.)	40,27	40,01	39,15	38,76	39,065	37,88	38,44	36,74	36,53	32,99	33,86	32,05	CBvS
SRD/Euro gemiddeld	40,37	40,15	39,80	38,72	38,924	38,53	38,44	37,11	37,01	35,46	33,66	33,06	CBvS

Gemiddelde debet (leen) rentevoeten (%)

Op SRD kredieten	14,3	14,4	14,7	14,9	14,8	14,9	15,1	14,9	15,1	14,9	14,7	14,7	CBvS
Interbancair SRD rentevoet	50,0	60,0	60,0	60,0	35,0	30,0	30,0	30,0	45,0	45,0			CBvS

	jul. 2023	aug. 2023	sept. 2023	okt. 2023	nov. 2023	dec. 2023	jan. 2024	feb. 2024	mrt. 2024	apr. 2024	mei 2024	jun. 2024	Bron
Op USD kredieten	8,1	8,0	8,0	8,0	8,0	7,9	8,1	8,1	8,1	8,0	8,1	8,3	CBvS
Op Euro kredieten	7,4	7,3	7,4	7,4	7,3	7,2	7,3	7,4	7,4	7,3	7,2	7,2	CBvS
Overheidsfinanciën (miljard SRD) en Staatsschuld (miljard USD)													
Tot. inkomsten kasbasis	3.231	3.123	2.677	3.441	2.821	3.368	3.162	3.528	3.172	3.217	3.066		MvF
Tot. uitgaven kasbasis	3.237	3.845	2.927	3.611	3.160	4.374	4.008	3.353	3.369	3.918	3.487		MvF
Primaire balans (%)	0,1%	-0,3%	-0,1%	0,3%	0,1%	-0,2%	-0,1%	0,2%	-0,1%	-0,1%	0,0%		MvF
Financieringsresultaat (%)	0,0	-0,6	-0,2	-0,1	-0,2	-0,9	-0,5	0,1	-0,1	-0,4	-0,2		MvF
Wet.staatsschuld (Mld. SRD)	125,2	124,8	126,3	126,3	101,0	125,4	123,2	119,0	118,5	113,0	107,9	105,3	SDMO
Schuld a/d CBvS (Mld. SRD)	11,2	11,0	11,2	10,1	10,1	9,3	9,3	9,1	9,1	9,1	9,0	9,0	SDMO
Schuld a/d Alg. Banken (Mld. SRD)***	5,9	5,8	5,7	5,6	5,0	4,4	4,0	3,6	3,5	3,3	2,7	2,6	SDMO
Effectieve Staatsschuld (Mld. USD)	3,2	3,2	3,3	3,3	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,3	3,4	3,4	SDMO
Buitenlandse schuld	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	SDMO
Binnenlandse schuld	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	SDMO
Wettelijke staats-schuld-BBP ratio (%)	140	139	141	141	113	140	138	133	133	126	121	118	SDMO
Trekking buitenlandse schuld (mln. USD)	9,0	7,5	39,6	22,7	17,5	214,5	4,0	3,6	3,5	3,3	2,7	2,6	SDMO
Tot. Schuldenlastbetal. (mln. USD)	18,3	13,6	9,2	52,1	35,8	64,8	32,9	22,4	27,0	69,8	53,9	19,2	SDMO

e.o.p. = end of period

n.b.= niet beschikbaar

ABS- Algemeen Bureau voor de Statistiek, IMF- Internationale Monetaire Fonds, CBvS- Centrale Bank van Suriname, MvF-Ministerie van Financiën & Planning,

SDMO- Suriname Debt Management Office (Bureau voor de Staatsschuld)

* bbp-cijfers voor 2020-2022 zijn voorlopige cijfers

** Dit is het saldo van vermogensoverdrachten van de financiële rekening van de betalingsbalans.

*** Binnenlandse schuld aan de Algemene Banken betreft schatkistpapier en verstrekte kredieten.

Uitleg bepaalde begrippen:

1. Overheids financieringstekort is het saldo van overheidsinkomsten minus uitgaven. Als het saldo een tekort is, dan zal dit tekort met het aangaan van schulden gefinancierd moeten worden en daarmee ook de staatsschuld doen stijgen.

2. Primair overheidssaldo is het financieringssaldo exclusief de interestbetalingen op overheidsschulden. Het primair saldo geeft aan in welke mate het beleid bijdraagt aan het aantrekken van nieuwe schulden, zonder rekening te houden met betalingen op oude schulden.

3. Het verschil tussen de effectieve en wettelijke staatsschuld is de wisselkoers die gebruikt wordt om vreemde valuta schulden om te zetten in SRD. Bij de compilatie van de wettelijke schuld moeten vreemde valuta schulden tegen het jaareinde wisselkoers van het laatst gepubliceerde bbp door het ABS, in SRD worden omgezet. Bij de effectieve schuld berekening, die gebaseerd is op de internationale schuld definitie, wordt de wisselkoers gehanteerd van het moment waarop de schuld betrekking heeft. De wet op de staatsschuld is bij de laatste aanpassing in maart 2023 in lijn gebracht met internationale standaarden.

4. De effectieve schuld-bbp ratio is berekend o.b.v. het bbp (projectie) van het respectieve jaar, terwijl de wettelijke schuld-bbp ratio gebaseerd is op het laatste bbp-cijfer van het ABS.